

SPRÁVNE ZÍSKANÉ ÚDAJE SÚ CESTOU K DOSIAHNUTIU CIEĽA V PROJEKTE

CORRECTLY INFORMATIONS ARE WAY TO ACHIEVE THE GOAL IN PROJECT

JAKUBOVIE Zlata

Abstrakt

Príspevok venuje pozornosť problematike korektného získavania a spracovávanía údajov primárnych výskumov. Spracovanie projektu na akúkoľvek tému vyžaduje podrobne sa zaoberať spôsobom získania informácií. Je potrebné ustanoviť štatistické ukazovatele s podrobnou vecnou metodickou náplňou popisu problému ako aj merné jednotky pri danom indikátore. O situácii v príprave a realizácii zberu dát sa v odbornej ale aj v širokej verejnosti hovorí veľmi málo v porovnaní s prezentáciou a publikovaním zozbieraných a spracovaných dát. Preto je žiaduce aj tejto fáze výskumu venovať náležitú pozornosť.

Abstract

The article deals with the issue of fair obtaining and processing the data of primary research. Processing project on any topic requires detailed way to deal with obtaining information. It is necessary to determine the statistical characteristics of detailed, factual description of the methodological problem of filling and units of measure for a particular indicator. The situation in the preparation and implementation of data collection is in training but also in the general public is very low compared with the presentation and publication of the collected and processed data. It is therefore appropriate devote significant attention to this phase.

Informácie sú cenným artiklom pre procesy rozhodovania, plánovania a sú neoddeliteľnou súčasťou života spoločnosti a jednotlivcov. Je preto nevyhnutné klásť dôraz počas celého procesu získavania informácií od zberu po spracovanie údajov, čím sa zabezpečia kvalitné, hodnoverné a vypovedajúce informácie. V súvislosti so spracovaním projektu na akúkoľvek tému je potrebné sa podrobne zaoberať so spôsobom získania informácií o danej problematike. Tomuto musí predchádzať precízna príprava štatistických ukazovateľov- indikátorov, ktoré cez číselné údaje zabezpečia vypovedaciu schopnosť a meranie daného problému. V praxi to znamená, že je potrebné ustanoviť štatistické ukazovatele s podrobnou vecnou metodickou náplňou popisu problému ako aj merné jednotky pri danom indikátore. Po výbere ukazovateľov je treba ustanoviť čas merania, to znamená referenčný dátum zisťovania a miesto, kde a u koho sa bude zisťovanie vykonávať. Štátna štatistika celú túto procedúru pre štátne štatistické zisťovania ustanovuje vždy pri príprave Programu štátnych štatistických zisťovaní resp. pri jeho zmenách na príslušné obdobie. Pokiaľ riešiteľ projektu so špecifickou témou chce resp. potrebuje štatistické dáta, ktoré nie sú bežne k dispozícii na Štatistickom úrade Slovenskej republiky, je nutné pripraviť, zorganizovať a vykonať takéto zisťovanie. Tento spôsob od myšlienky, prípravy až po realizáciu zisťovania dát a vyhodnotenie záverov museli realizovať aj riešitelia projektu na tému „Neplatená práca“.

Ustanovením jednotlivých fáz zberu a spracovania dát sa začali črtáť aj jednotlivé kroky činnosti a postupy pre zber a spracovanie dát. Po výbere ukazovateľov na popis a hodnotenie danej problematiky bolo potrebné tieto ukazovatele vhodne zoskupiť a zoskupenia navrhnúť do jednotlivých modulov daného štatistického formulára. Štatistický formulár slúžil anketárovi na zber údajov od respondenta. Ďalším veľmi dôležitým krokom bolo ustanovenie výberovej vzorky domácností vzhľadom k počtu obyvateľov Slovenska, jej rozloženie do regiónov – okresov a obcí, ako aj ustanovenie obdobia – dátumu, k akému sa majú dané informácie získavať a nakoniec ustanovenie času, kedy sa príslušné zisťovanie vykoná. Jeden zo závažných krokov býva aj výber anketárov, od ktorých vo veľkej miere závisí správnosť získania informácií. Je treba vybrať takých ľudí, ktorí v prvom rade majú skúsenosti z rozhovorov s respondentmi a do značnej miery poznajú spôsob kladenia otázok, spôsob vysvetlenia metodiky respondentovi a vedia si poradiť aj v zložitých situáciách, keď obyčajne respondent nielenže odmietne odpovedať, ale sa aj surovo zachová k osobe anketára. Mnohí respondenti vôbec nevpustia anketára ani na práh svojho bytu, nie sú ochotní si vypočuť ani to, čo anketár chce a potrebuje vedieť. Mnohí zo strachu neotvorí dvere bytu, alebo si myslia, že poskytnutie informácií o domácnosti, resp. o členoch domácnosti môže mať negatívny dopad na ich finančnú situáciu z dôvodu zvýšenia daní, odvodov, poplatkov a pod. Majú strach z prezradenia osobných údajov. Uvedené vylučuje Zákon o štátnej štatistike v časti o dôverných údajoch, avšak povedomie verejnosti v tomto ohľade je skreslené.... Anketár býva v mnohých prípadoch viac psychológom ako anketárom. Často musí respondenta vypočuť a porozumieť, uznať jeho zložité životné situácie a stáva sa respondentovi poradcom, ako a kde si môže v zmysle platných predpisov riešiť svoje najčastejšie sociálne problémy. Zatiaľ čo Štatistický úrad SR má už vybudovanú sieť anketárov, ktorí pre štátnu štatistiku zabezpečujú zber dát na rôzne témy, sú k týmto témam detailne školení, dostávajú podrobné pokyny pre dodržanie metodiky ukazovateľov, dodržanie času a mlčanlivosti a etiky získavania dát, odovzdania súborov dotazníkov a pod, riešitelia si v tomto projekte museli všetky spomenuté etapy činnosti sami sformulovať, načrtnúť, vybrať anketárov a vyškoliť ich. Následne bolo potrebné zabezpečiť preberanie dotazníkov od anketárov, vstupnú kontrolu získaných údajov ako aj ich spracovanie príslušným softvérom. Na skupinu ľudí, ktorí tvorili riešiteľský tím, bolo tejto činnosti bohato. Veď pri tvorbe akéhokoľvek odborného materiálu, akou zber údajov bez pochyby je, sa k nemu vraciame niekoľkokrát, kým dosiahneme cieľ, s ktorým môžeme byť spokojní. O situácii v príprave a realizácii zberu dát sa v odbornej ale aj v širokej verejnosti hovorí veľmi málo v porovnaní s prezentáciou a publikovaním zozbieraných a spracovaných dát. Obyčajne sa prezentované dáta považujú za samozrejmosť ich existencie a len v zriedkavých prípadoch sa problémy so získaním dát od respondentov dostávajú na diskusiu potrebnú pre riešenie týchto problémov.

Jeden z najčastejšie sa vyskytujúcich dôvodov odmietania poskytnúť informácie zo strany respondenta je domnienka, že respondent to jednoducho nemusí a nič sa nedeje, keď tieto informácie neposkytne. Nie je to celkom tak. Na jednej strane má napríklad štátna štatistika v zmysle platnej legislatívy možnosť udeliť sankcie za neposkytnutie informácií o subjekte. Na druhej strane ale sankcie situáciu z hľadiska potreby získavania informácií neriešia, pretože nenahrádzajú potrebné dáta, ale sú len represívnym nástrojom voči respondentovi. Tento nástroj je možné použiť v prípade platnej legislatívy, ktorá sa vzťahuje len na zisťovania realizované štátnou štatistikou zaradených v rámci programu štátnych štatistických zisťovaní, ktorý je vydávaný formou vyhlášky v zbierke zákonov. Všetky ostatné zisťovania, zbery údajov o právnických alebo fyzických osobách nespádajú do tohto legislatívneho procesu. O to je zložitejší proces zisťovania pre projekty, ako je projekt o neplatenej práci realizovaný riešiteľským tímom Ekonomickej fakulty UMB v Banskej Bystrici. Treba veľmi pozitívne hodnotiť, že riešiteľský tím vytvoril sieť anketárov zo

študentov, ktorí mali možnosť získať cenné skúsenosti z reálneho života zberu dát od respondentov, získať a realizovať odborné vedomosti z metodiky ukazovateľov týkajúcich sa priamo alebo nepriamo (len súvisiace ukazovatele) neplatennej práce. Túto činnosť je možné považovať za dobrú prípravu študentov k priamemu získavaniu a spracovaniu dát pre bakalárske a diplomové práce. Môžu ich obohatiť o bezprostredne získané nielen číselné, merateľné charakteristiky, ale hlavne o informácie, ktoré nie je možné vyjadriť číselne, no sú obyčajne vhodným popisným a vysvetľujúcim doplnkom riešeného problému.

Nakoľko Štatistické zisťovania musia byť pre ŠÚ SR ekonomicky efektívne z hľadiska nákladovosti, nie je možné, aby boli pokryté všetky požiadavky na údaje a informácie. Zisťovanie o neplatennej práci môže poskytnúť hodnotné a dôležité informácie v danej problematike nielen pre EF UMB, ale tiež pre širokú verejnosť. Tento projekt tiež poskytuje návod ako študenti môžu svoje vedomosti a zručnosti prakticky využiť reálnym zisťovaním s reálnymi údajmi, t.j. aktívne pristupovať k získavaniu informácií.

Kontaktné údaje

Zlata Jakubovie, Ing., CSc.
Štatistický úrad Slovenskej republiky
Trieda SNP 75
974 89 Banská Bystrica
Slovenská republika
e – mail: Zlata.Jakubovie@statistics.sk